*การพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัล

พลพิพัฒน์ วัฒนเศรษฐานุกุล[1*] นิษฐ์ฐา พีระชัยภาวงศ์[2*] ขวัญสุดา วงษ์แหยม[3*] เสาวนีย์ ธีระกาญจน์[4*]

[1]รองผู้อำนวยการศูนย์ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
[2]ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
[3]รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
[4]ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
[*]Corresponding author e-mail: polpipat97@gmail.com

บทคัดย่อ

ความฉลาดรู้ทางการเงินถือเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 สำหรับครู ซึ่งช่วยให้สามารถยกระดับความเป็นอยู่ทางการเงินของตนเอง พร้อมทั้งถ่ายทอดความรู้ที่จำเป็นด้านการเงินให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2579) และกรอบนโยบายขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาด้านการเงินในระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ บทความนี้นำเสนอการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินอย่างครอบคลุม ซึ่งออกแบบเฉพาะสำหรับครูในยุคดิจิทัล โดยมีกรอบองค์ประกอบหลัก 3 มิติ ได้แก่ (1) ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เช่น การออม การลงทุน และการจัดทำงบประมาณ (2) ทักษะการตัดสินใจทางการเงิน เช่น การตั้งเป้าหมาย และการประเมินทางเลือกอย่างเป็นระบบ และ (3) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยเน้นการสร้างวินัยทางการเงินและความรับผิดชอบส่วนบุคคล กระบวนการพัฒนาหลักสูตรนี้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ความต้องการอย่างรอบด้าน การออกแบบโครงสร้างหลักสูตรอย่างมียุทธศาสตร์ การเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม และการสร้างสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลแบบมีปฏิสัมพันธ์ การนำหลักสูตรไปใช้ช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่กว้างขวาง ทั้งในระดับพฤติกรรมของครูและระดับองค์กร เช่น การมีวินัยทางการเงินมากขึ้น การลดความเสี่ยงจากการเป็นหนี้ และการเป็นผู้นำด้านความฉลาดรู้ทางการเงินในโรงเรียน นอกจากนี้ หลักสูตรนี้ยังเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลเชิงนโยบายในระดับประเทศได้อย่างยั่งยืน ช่วยส่งเสริมเป้าหมายด้านการศึกษาและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในภาพรวม โดยแนวทางแบบดิจิทัลเป็นอันดับแรกนี้ ยังช่วยให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย และสอดคล้องกับการเรียนรู้ในยุคใหม่ในขณะที่ตอบรับกับสภาพเศรษฐกิจดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอีกด้วย

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร; ความฉลาดรู้ทางการเงิน; ยุคดิจิทัล

* Received: 2025-05-23, Revised: 2025-07-26, Accepted: 2025-08-04

Developing a Financial Literacy Curriculum for Teachers in the Digital Age

Polpipat Wattanasettanukul[1] Nittha Peerachaipawong[2]
Khwansuda Wongyaem[3] Saowanee Theerakarn[4]

[1]Deputy Director, Center for Driving the Resolution of Teachers' and Educational Personnel Debt Problems, Office of the Basic Education Commission
[2]Director, Supervision, Monitoring, and Evaluation Group, The Secondary Educational Service Area Office 2
[3]Deputy Director, The Secondary Educational Service Area Office 2
[4]Senior Educational Supervisor, The Secondary Educational Service Area Office 2
[*]Corresponding author e-mail: polpipat97@gmail.com

ABSTRACT

Financial literacy represents a critical competency for educators in the 21st century, enabling them to improve their personal financial well-being while effectively transmitting essential financial knowledge to students. This imperative aligns with Thailand's 20-Year National Strategy (2018–2037), the National Education Plan (2017–2036), and OECD policy frameworks that prioritize financial management education within formal learning systems. This study presents the development of a comprehensive financial literacy curriculum specifically designed for teachers in the digital era. The curriculum framework encompasses three interconnected dimensions: (1) foundational financial knowledge, including saving strategies, investment principles, and budgeting techniques; (2) financial decision-making competencies, encompassing goal-setting methodologies and systematic evaluation of financial alternatives; and (3) behavioral transformation, emphasizing the cultivation of financial discipline and personal responsibility. The curriculum development methodology follows a systematic four-stage approach: comprehensive needs assessment, strategic course architecture design, integration of appropriate digital technologies and learning modalities, and creation of interactive digital learning resources. Implementation of this curriculum extends beyond individual behavioral modification to encompass broader institutional benefits, including enhanced financial discipline among educators, reduced susceptibility to financial indebtedness, and the establishment of teachers as financial literacy champions within their educational communities. Furthermore, this curriculum provides a scalable framework for policy integration and sustainable national-level impact, contributing to Thailand's broader educational and economic development objectives. The digital-first approach ensures accessibility, adaptability, and alignment with contemporary pedagogical practices while addressing the evolving financial landscape of the modern economy.

Keywords: Curriculum Development; Financial Literacy; Digital Era

บทนำ

ความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) ถือเป็นทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับครูในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างคนของชาติ สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเน้นให้ประชาชนไทยมีคุณลักษณะเป็นพลเมืองดี มีวินัยทางการเงิน และสามารถปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) เช่นเดียวกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพครูและผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ รวมถึงการวางแผนการเงินอย่างมีระบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ นโยบายขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการเงินในกลุ่มครูและเยาวชนทั่วโลก เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว (OECD, 2020) ครูที่มีความฉลาดรู้ทางการเงินจึงไม่เพียงแต่สามารถจัดการชีวิตตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังสามารถทำหน้าที่เป็นต้นแบบและถ่ายทอดแนวคิดด้านวินัยการเงินให้กับผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน ซึ่งสนับสนุนโดยงานวิจัยระดับนานาชาติที่ยืนยันว่า ความรู้ทางการเงินมีผลต่อคุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลอย่างมีนัยสำคัญ (Lusardi & Mitchell, 2014)

แม้ครูจะเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคนของชาติ แต่ในปัจจุบันกลับพบว่าครูจำนวนมากต้องเผชิญกับปัญหาหนี้สินในระดับวิกฤต โดยมีภาระหนี้เฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มวิชาชีพอื่นในภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญ (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2565; ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564) จากรายงานล่าสุดพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งประเทศมีจำนวนกว่า 9 แสนคน และในจำนวนนี้กว่า 80% หรือราว 7.2 แสนคน มีภาระหนี้สินรวมกันสูงถึงกว่า 1.4 ล้านล้านบาท หรือเฉลี่ยประมาณ 1.94 ล้านบาทต่อคน ซึ่งเป็นตัวเลขที่สะท้อนถึงระดับความรุนแรงของปัญหาอย่างชัดเจน ปัญหานี้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องส่วนบุคคล แต่ส่งผลต่อสมรรถนะในการทำงาน ความมั่นคงทางจิตใจ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพครูในภาพรวม สถานการณ์หนี้สินในกลุ่มครูจึงถือเป็นปัญหาเชิงระบบที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนในหลายระดับ โดยเฉพาะในมิติของการศึกษา ซึ่งถือเป็นแนวทางเชิงป้องกันที่ยั่งยืน การพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินที่ออกแบบเฉพาะสำหรับครูในบริบทดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสามารถเสริมสร้างความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติด้านการเงินให้แก่ครูอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในการก่อหนี้ใหม่ และวางรากฐานให้ครูสามารถบริหารจัดการชีวิตการเงินได้อย่างมั่นคงในระยะยาว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลได้เปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรมด้านการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเรียนรู้เรื่องการเงินส่วนบุคคล ซึ่งสามารถออกแบบในรูปแบบที่ยืดหยุ่น ทันสมัย และเข้าถึงได้ง่าย เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้ครูสามารถเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ เกมจำลองสถานการณ์ทางการเงิน แอปพลิเคชันด้านการวางแผนการเงิน และการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ (interactive learning)

ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ในปัจจุบัน (UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2020) นอกจากนี้ เทคโนโลยียังสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมผู้เรียนและเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมเฉพาะบุคคล ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจให้ครูสามารถนำไปปรับใช้กับบริบทชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิผล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้เกมดิจิทัลเพื่อสอนเรื่องการเงินได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและเข้าใจง่าย (Schroeder & Traxler, 2020) ซึ่งแนวโน้มนี้สอดคล้องกับภาพรวมการศึกษาดิจิทัลในระดับนานาชาติที่เน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น AI และแพลตฟอร์มอัจฉริยะ เพื่อยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้ (OECD, 2021)

การจัดทำสื่อดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนในหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัล ควรให้ความสำคัญทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ โดยเน้นให้สื่อมีความกระชับ น่าสนใจ เข้าใจง่าย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของครู การออกแบบสื่อควรอิงตามหลักการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) ควบคู่กับการเลือกเครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมกับประเภทของสื่อ เช่น การใช้ Canva สำหรับออกแบบอินโฟกราฟิก การใช้ OBS Studio สำหรับผลิตวิดีโอสอนแบบแนะนำการใช้เครื่องมือการเงิน หรือการใช้ Anchor และ Spotify for Podcasters สำหรับจัดทำ Podcast ให้ความรู้หรือแรงบันดาลใจจากครูต้นแบบ รวมถึงการใช้เครื่องมือประเมินผลเชิงโต้ตอบ เช่น Google Forms หรือ Quizizz เพื่อวัดความเข้าใจและสร้างแรงจูงใจ สื่อเหล่านี้ควรถูกจัดเก็บไว้บนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ครูสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา รองรับอุปกรณ์ที่หลากหลาย ทั้งสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563; OECD, 2020) ทั้งนี้ การมีผู้เชี่ยวชาญร่วมออกแบบสื่อจะช่วยให้เนื้อหามีคุณภาพสูงและตอบโจทย์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง (Bongini, Trivellato, & Zenga, 2021)

จากความสำคัญของความฉลาดรู้ทางการเงินในวิชาชีพครู ซึ่งถือเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่ช่วยให้ครูสามารถบริหารจัดการชีวิตทางเศรษฐกิจของตนเองได้อย่างมั่นคง ควบคู่ไปกับบทบาทในการปลูกฝังพฤติกรรมการเงินที่ดีให้แก่ผู้เรียน ประกอบกับปัญหาหนี้สินที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในกลุ่มครูประจำการในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสะสมในลักษณะเชิงระบบและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้น จนส่งผลกระทบต่อภาระงาน ความผูกพันต่อวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตโดยรวม ทั้งยังมีข้อมูลชี้ว่า ครูรุ่นใหม่ที่เพิ่งบรรจุเข้ารับราชการก็มีความเสี่ยงที่จะเข้าสู่วงจรหนี้ไม่ต่างกัน ในขณะเดียวกัน ศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน ได้เปิดทางให้เกิดเครื่องมือการเรียนรู้ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และเข้าถึงได้ง่าย จึงเป็นจังหวะสำคัญที่ควรมีการออกแบบหลักสูตรที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้ทางการเงินเข้ากับเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อให้ครูสามารถเรียนรู้ วิเคราะห์ และวางแผนทางการเงินของตนเองได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในฐานะที่ผู้เขียนเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแนวทางแก้ไขเชิงระบบระดับประเทศ จึงตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบโจทย์ครูไทยอย่างแท้จริง หลักสูตรนี้ไม่เพียง

เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างทักษะการเงิน แต่ยังเป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ในการยกระดับคุณภาพชีวิตครู และเสริมพลังให้ครูสามารถพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีวินัยทางการเงินในอนาคต

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเรื่อง Financial Literacy (ความฉลาดรู้ทางการเงิน)

ความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) คือความสามารถในการเข้าใจและใช้ความรู้ทางการเงินในการบริหารจัดการเงินส่วนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมถึงความรู้เกี่ยวกับการออม การใช้จ่าย การกู้ยืม การลงทุน และการวางแผนการเงินในระยะยาว (Atkinson & Messy, 2019) องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้ให้คำจำกัดความว่าเป็น “การตระหนักรู้และเข้าใจในแนวคิดทางการเงิน พร้อมทั้งมีทักษะ แรงจูงใจ และความมั่นใจในการตัดสินใจเพื่อเสริมสร้างความเป็นอยู่ทางการเงิน” (OECD, 2020) สำหรับครู การมีความฉลาดรู้ทางการเงินไม่เพียงแต่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อบทบาทในการปลูกฝังพฤติกรรมการเงินที่ดีให้กับผู้เรียน ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน การวางแผนรายได้–รายจ่าย และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างระบบการเงินส่วนบุคคลที่มั่นคง และป้องกันปัญหาหนี้สินที่อาจส่งผลกระทบในระดับวิชาชีพ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory)

การออกแบบหลักสูตรสำหรับครูจำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ โดยอิงตามแนวคิดของ Malcolm Knowles ที่เสนอ “ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่” ซึ่งมีหลักการสำคัญว่าผู้ใหญ่เรียนรู้ดีที่สุดเมื่อสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์ของตนเอง มีแรงจูงใจภายใน และเห็นความสำคัญของเนื้อหาที่เรียนในชีวิตจริง (Merriam & Baumgartner, 2020) ผู้ใหญ่ต้องการการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน ยืดหยุ่น และเคารพต่อความเป็นอิสระของผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูจึงต้องออกแบบให้มีความยืดหยุ่น เน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ใช้กรณีศึกษา และสถานการณ์จำลองที่สอดคล้องกับชีวิตจริง เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเงินอย่างแท้จริง และเกิดผลอย่างยั่งยืนต่อชีวิตครูในระยะยาว ซึ่งแนวทางนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยที่ยืนยันว่า การประยุกต์ใช้หลักการนี้ในบริบทการเรียนรู้ด้านการเงินของผู้ใหญ่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการนำไปใช้ได้จริง (Taylor, Kroth, & Lindner, 2020)

3. การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (Digital Learning/Blended Learning)

การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาไปอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะสำหรับผู้ใหญ่ในวิชาชีพครูที่ต้องการความยืดหยุ่นและการเข้าถึงเนื้อหาที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง แนวคิดด้านการเรียนรู้แบบดิจิทัล (Digital Learning) และการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เน้นการใช้เทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้งในรูปแบบวิดีโอ สื่ออินเทอร์แอคทีฟ ระบบจัดการเรียนรู้ (LMS) หรือการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชัน ซึ่งได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในช่วงการระบาดของโควิด-19 และ

ส่งผลให้ครูจำนวนมากต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อรองรับรูปแบบการสอนใหม่ ๆ (Trust & Whalen, 2020)

การเรียนรู้ลักษณะนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา พัฒนาทักษะได้ตามจังหวะของตนเอง และยังสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมวิชาชีพผ่านระบบออนไลน์ได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบในระดับนานาชาติที่ระบุว่าการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์และระยะไกลได้กลายเป็นแนวปฏิบัติใหม่ที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย (Bond, Bedenlier, Marín, & Händel, 2021) สำหรับหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินในครู การนำรูปแบบเหล่านี้มาใช้ช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้สะดวก เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที

4. ตัวแบบการพัฒนาหลักสูตร เช่น ADDIE หรือ Backward Design

ในการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอิงกับกรอบการออกแบบหลักสูตรที่มีระบบ เช่น โมเดล ADDIE ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ (Analyze), การออกแบบ (Design), การพัฒนา (Develop), การนำไปใช้ (Implement) และการประเมินผล (Evaluate) โดย ADDIE เป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตรสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนเป็นจุดเริ่มต้น (Branch, 2021) ขณะเดียวกัน Backward Design ก็เป็นอีกแนวทางที่เน้นการเริ่มต้นจากการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ แล้วจึงออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลให้สอดคล้องกัน ซึ่งช่วยให้หลักสูตรมีเป้าหมายชัดเจน และเน้นการนำความรู้ไปใช้จริง (Wiggins & McTighe, 2021) วิธีการทั้งสองสามารถผสานกันเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับครูในยุคดิจิทัล และตอบโจทย์ต่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างยั่งยืน

5. องค์ประกอบของหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครู

หลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูควรได้รับการออกแบบให้ครอบคลุมทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เอื้อต่อการบริหารจัดการทางการเงินอย่างรอบด้าน โดยสามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) มิติความรู้พื้นฐานทางการเงิน เช่น การจัดทำงบประมาณส่วนบุคคล การออม การกู้ยืม การใช้บัตรเครดิต การวางแผนภาษี และการลงทุนเบื้องต้น (2) มิติทักษะการตัดสินใจทางการเงิน ได้แก่ การวิเคราะห์ความเสี่ยง การเปรียบเทียบทางเลือกทางการเงิน และการจัดลำดับความสำคัญของรายจ่าย รวมถึงการวางแผนเป้าหมายทางการเงินในระยะสั้น กลาง และยาว และ (3) มิติด้านเจตคติและพฤติกรรม ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างวินัยทางการเงิน การมีทัศนคติที่รับผิดชอบ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีสติ ทั้งสามมิตินี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ OECD ที่เน้นการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติทางการเงินให้กับผู้ใหญ่ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจทางการเงินอย่างยั่งยืน (OECD, 2020) หลักสูตรควรออกแบบให้มีความยืดหยุ่น ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือเสริม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของครูอย่างแท้จริง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครูสามารถจัดการทางการเงินตนเองได้ดีขึ้น และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่ผู้เรียนในอนาคต

จากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายมิติ ทั้งแนวคิดด้านความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) ที่เป็นรากฐานของการบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคล ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory) ที่เน้นความเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน แนวคิดด้านการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลและแบบผสมผสาน (Digital/Blended Learning) ที่รองรับการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นผ่านเทคโนโลยี ตลอดจนโมเดลการออกแบบหลักสูตร เช่น ADDIE และ Backward Design ที่ช่วยให้การพัฒนาเป็นระบบและมีเป้าหมายชัดเจน องค์ประกอบหลักของหลักสูตรยังได้รับการจัดวางใน 3 มิติ คือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งสะท้อนแนวทางของ OECD ในการส่งเสริมการเงินอย่างยั่งยืน ทั้งหมดนี้เป็นแนวทางที่ผู้เขียนนำมาใช้เป็นฐานในการออกแบบหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของครูไทย และสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาหนี้สินเชิงระบบได้อย่างเป็นรูปธรรม

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัล

1. การวิเคราะห์ความต้องการ

การวิเคราะห์ความต้องการ เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัล เนื่องจากช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตรสามารถระบุปัญหาจุดอ่อน และความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ กระบวนการนี้ควรดำเนินการทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค โดยการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเชิงลึก (in-depth interview)
และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ร่วมกับครู ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาหนี้สิน ความรู้ทางการเงินที่ขาดหาย และข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลการเงินอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ยังควรพิจารณาสภาพบริบททางสังคมและเทคโนโลยีที่ครูแต่ละกลุ่มใช้งานอยู่ เพื่อให้สามารถออกแบบเนื้อหาหลักสูตรให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ผลการวิเคราะห์จะเป็นข้อมูลตั้งต้นที่นำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ รูปแบบ และเนื้อหาของหลักสูตรที่ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง (Branch, 2021)

2. การออกแบบโครงสร้างหลักสูตรและสาระการเรียนรู้

หลังจากวิเคราะห์ความต้องการแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการออกแบบโครงสร้างหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความเข้าใจในทั้งเนื้อหาวิชาการและวิธีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัลได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของครูผู้ใหญ่ โดยเฉพาะครูที่ประจำการและมีภาระหนี้สินหรืออยู่ในภาวะเสี่ยงทางการเงิน โดยเนื้อหาครอบคลุม 3 มิติหลัก ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน ทักษะการวางแผนและการตัดสินใจ และเจตคติที่ดีต่อการบริหารจัดการเงิน

หลักสูตรนี้ถูกออกแบบให้ยืดหยุ่น แบ่งเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ โดยใช้เวลาเรียนโดยรวม 48 ชั่วโมง ซึ่งสามารถปรับใช้ในรูปแบบรายโมดูลหรือหลักสูตรพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่อง (CPD) ได้ในทางปฏิบัติ โดยแต่ละหน่วยประกอบด้วยสาระสำคัญ วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย เช่น Quiz, รายงาน, e-Portfolio และเกณฑ์การผ่านตามสัดส่วนร้อยละ ทั้งนี้ยังออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นปฏิบัติจริง เช่น การจัดทำแผนการเงิน การวิเคราะห์หนี้ และการใช้เครื่องมือดิจิทัลจำลอง เพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ทันที (Merriam & Baumgartner, 2020) ดังรายละเอียดปรากฏใน ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัล

หน่วยการเรียนรู้	สาระสำคัญ	วิธีประเมินผล	เกณฑ์การผ่าน (ร้อยละ)	เวลาเรียน (ชั่วโมง)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1: ความรู้พื้นฐานทางการเงิน	แนวคิดเรื่องเงิน ความสำคัญของการบริหารเงิน ส่วนบุคคล การออม การกู้ยืม ดอกเบี้ย และภาษีเบื้องต้น	แบบทดสอบก่อน–หลังเรียน กิจกรรมตอบคำถามจากสถานการณ์จำลอง	ร้อยละ 70 ขึ้นไป	7 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2: การวางแผนทางการเงินและการตัดสินใจ	การจัดทำงบประมาณ รายรับ–รายจ่าย การกำหนดเป้าหมายทางการเงิน การตัดสินใจทางการเงินอย่างมีหลักการ	แบบฝึกหัดวางแผนทางการเงิน กิจกรรมกลุ่ม การนำเสนอแผนการเงิน	ร้อยละ 70 ขึ้นไป	12 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3: การจัดการหนี้และการวิเคราะห์ความเสี่ยง	ประเภทของหนี้ การประเมินความสามารถในการชำระหนี้ การวางแผนจัดการหนี้ การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงิน	กรณีศึกษา การอภิปรายกลุ่ม	ร้อยละ 70 ขึ้นไป	12 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4: การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเงิน	การใช้แอปพลิเคชันทางการเงิน (เช่น แอปจัดงบประมาณ แอปวางแผนการลงทุน) เครื่องมืออินเทอร์แอคทีฟสำหรับการตัดสินใจทางการเงิน	การทดลองใช้เครื่องมือดิจิทัล พร้อมการสะท้อนผลการเรียนรู้ในรายงาน	ร้อยละ 70 ขึ้นไป	10 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้	สาระสำคัญ	วิธีประเมินผล	เกณฑ์การผ่าน (ร้อยละ)	เวลาเรียน (ชั่วโมง)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5: บทบาทของครูในฐานะผู้นำทางการเงิน	การเป็นต้นแบบทางการเงิน การจัดกิจกรรมในโรงเรียน การเผยแพร่ความรู้ทางการเงินสู่ชุมชน	การจัดทำแผนกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ทางการเงิน และการสะท้อนบทบาทของตนเอง	ร้อยละ 70 ขึ้นไป	7 ชั่วโมง

3. การเลือกเครื่องมือ เทคโนโลยี และรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม

การเลือกใช้เครื่องมือ เทคโนโลยี และรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินในยุคดิจิทัล ครูในปัจจุบันมีความหลากหลายในแง่ของความพร้อมด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการเรียนรู้ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงควรออกแบบในลักษณะ Blended Learning ที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ออนไลน์แบบอิสระ (self-paced learning) กับการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น การเรียนผ่าน Zoom หรือ Google Meet ควบคู่กับระบบ LMS ที่จัดเก็บเนื้อหา สื่อ และกิจกรรมแบบมีระบบ เครื่องมือที่เลือกใช้ควรเน้นความสะดวก ใช้งานง่าย เช่น Google Classroom, Kahoot, Quizizz หรือแอปการเงินส่วนบุคคล (personal finance apps) ที่สามารถนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ เช่น แบบประเมินออนไลน์ หรือ dashboard แสดงพฤติกรรมของผู้เรียน ก็ช่วยให้สามารถติดตามความก้าวหน้าของครูแต่ละคน และปรับการสอนได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของครูอย่างแท้จริง (Merriam & Baumgartner, 2020)

4. การจัดทำสื่อดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

สื่อดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดเนื้อหาให้เข้าถึงง่าย ทันสมัย และน่าสนใจ โดยเฉพาะในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและความหลากหลายในวิธีการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อควรใช้หลักการออกแบบเพื่อการเรียนรู้ (Instructional Design) ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยเน้นความกระชับ ชัดเจน และนำไปใช้ได้จริง ตัวอย่างของสื่อที่ควรจัดทำ ได้แก่ วิดีโอสั้นให้ความรู้ทางการเงิน คลิปจำลองสถานการณ์ รายการ Podcast ให้แรงบันดาลใจจากครูต้นแบบ อินโฟกราฟิกแสดงวิธีบริหารเงินอย่างง่าย และชุดฝึกปฏิบัติแบบอินเทอร์แอคทีฟที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองวางแผนหรือแก้ไขปัญหาทางการเงินด้วยตนเอง สื่อควรมีความหลากหลาย รองรับอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น สมาร์ตโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ ทั้งยังควรมีการจัดเก็บไว้บนแพลตฟอร์มที่เข้าถึงได้ตลอดเวลา

เพื่อให้ครูสามารถเรียนรู้ซ้ำได้ตามความสะดวก ทั้งนี้ การมีผู้เชี่ยวชาญร่วมออกแบบสื่อจะช่วยให้เนื้อหามีคุณภาพสูง และตอบโจทย์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง (Branch, 2021)

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัลตามที่ผู้เขียนได้ออกแบบขึ้นนั้น มุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบตามแนวทาง ADDIE โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการอย่างละเอียดในหลากหลายบริบท เพื่อให้เข้าใจปัญหาและความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ถัดมาคือการออกแบบโครงสร้างหลักสูตรที่ยึดตามหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ครอบคลุม 3 มิติสำคัญของความฉลาดรู้ทางการเงิน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยมีหน่วยการเรียนรู้ย่อย 5 หน่วย พร้อมทั้งกำหนดสาระสำคัญ วิธีประเมินผล เกณฑ์การผ่าน และเวลาเรียนอย่างชัดเจน จากนั้นจึงเลือกใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่เหมาะสมกับลักษณะผู้เรียนในยุคดิจิทัล และสุดท้ายคือการจัดทำสื่อดิจิทัลที่มีคุณภาพ เข้าถึงง่าย และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ ทั้งหมดนี้สะท้อนแนวคิดว่าหลักสูตรดังกล่าวไม่เพียงช่วยยกระดับความรู้ทางการเงินของครู แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูในเชิงระบบ และส่งเสริมบทบาทของครูในฐานะผู้นำทางการเงินในโรงเรียนและชุมชนอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ของหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัล

1. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินของครู

หลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของครูในยุคดิจิทัล ช่วยให้ครูสามารถสะท้อนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการเรียนรู้ที่เน้นสถานการณ์จริงและการฝึกปฏิบัติ ครูสามารถตระหนักถึงรูปแบบการใช้เงินของตนเองทั้งรายรับ รายจ่าย หนี้สิน และทรัพย์สิน พร้อมปรับพฤติกรรมจากการใช้เงินโดยไม่มีแผน สู่การบริหารเงินอย่างมีเป้าหมาย โดยอาศัยองค์ความรู้ทางการเงินควบคู่กับการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น แอปจัดทำงบประมาณ เครื่องมือวิเคราะห์ภาระหนี้ หรือระบบติดตามรายจ่ายออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ครูสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างรอบคอบและเหมาะสมกับสถานการณ์ของตนเองมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินจะได้รับการติดตามและประเมินผลผ่านตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น การลดลงของหนี้สินเฉลี่ยอย่างน้อยร้อยละ 10 ในช่วง 6 เดือนหลังการอบรม การเพิ่มขึ้นของอัตราการออมส่วนบุคคลอย่างน้อยร้อยละ 15 เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการเรียนรู้ และสัดส่วนครูที่สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการบริหารการเงินอย่างสม่ำเสมอไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ภายใน 3 เดือนหลังจบหลักสูตร นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การวางแผนการเงินระยะสั้น–ระยะยาว และการตั้งเป้าหมายทางการเงินที่สามารถติดตามได้จริง ซึ่งสะท้อนถึงผลสัมฤทธิ์ด้านพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมในการสร้างรากฐานทางการเงินที่มั่นคงและยั่งยืนสำหรับครู (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2565)

2. การเสริมสร้างวินัยทางการเงินและการวางแผนทางการเงิน

หนึ่งในเป้าหมายสำคัญของหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินคือการเสริมสร้างวินัยทางการเงิน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้ครูสามารถควบคุมพฤติกรรมการใช้จ่ายและการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรจะช่วยฝึกฝนให้ครูเห็นคุณค่าของการออม การใช้จ่ายอย่างรอบคอบ และการบริหารหนี้อย่างมีระบบ ผ่านกิจกรรมจำลองสถานการณ์ การตั้งเป้าหมายทางการเงินส่วนบุคคล และการออกแบบแผนการเงินในระยะต่าง ๆ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสามารถสนับสนุนการติดตามผลการใช้เงินได้อย่างต่อเนื่อง ครูจะสามารถนำวินัยเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยลดความตึงเครียดจากภาระหนี้ และสร้างแนวทางการวางแผนทางการเงินที่ยั่งยืน ส่งผลให้ครูมีชีวิตที่มั่นคง มีสมาธิในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ และสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

3. การลดความเสี่ยงในการก่อหนี้ใหม่

การให้ความรู้และฝึกฝนทักษะการบริหารเงินอย่างเป็นระบบผ่านหลักสูตร จะช่วยให้ครูสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมการเงินที่เสี่ยงต่อการก่อหนี้ใหม่ โดยเฉพาะการกู้ยืมโดยไม่มีแผน หรือการตกเป็นเหยื่อของสินเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง หลักสูตรจะเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทของหนี้ การประเมินความสามารถในการชำระหนี้อย่างมีวิจารณญาณ และการบริหารจัดการหนี้ในภาวะวิกฤติ รวมถึงเทคนิคในการเจรจากับเจ้าหนี้อย่างเหมาะสม เมื่อครูสามารถเข้าใจกลไกของระบบการเงินและผลกระทบระยะยาวของการก่อหนี้โดยไม่จำเป็น ก็จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและหลีกเลี่ยงการสร้างหนี้ซ้ำได้ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ครูเกิดความมั่นใจในการตัดสินใจทางการเงินบนพื้นฐานของข้อมูลและแผนที่ชัดเจน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเงินในระยะยาว (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564)

4. การเสริมสร้างบทบาทของครูในฐานะผู้นำทางการเงินในโรงเรียนและชุมชน

เมื่อครูมีความฉลาดรู้ทางการเงินและสามารถบริหารจัดการด้านการเงินของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้ครูสามารถขยายบทบาทสู่การเป็นผู้นำทางการเงินในโรงเรียนและชุมชนได้อย่างน่าเชื่อถือ ครูสามารถจัดกิจกรรมหรือโครงการให้ความรู้ด้านการเงินแก่ผู้เรียน เพื่อนครู หรือแม้แต่ผู้ปกครอง ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการใช้จ่ายอย่างมีสติ และการวางแผนทางการเงินที่ดีในระดับโรงเรียน นอกจากนี้ ยังสามารถร่วมมือกับหน่วยงานในชุมชนเพื่อขยายองค์ความรู้ด้านการเงินสู่สังคมในวงกว้าง บทบาทของครูในลักษณะนี้จะช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนเป้าหมายของนโยบายระดับชาติที่มุ่งเน้นการสร้างพลเมืองที่มีวินัยทางการเงิน ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

หลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัลได้รับการออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินของครูผ่านการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง เครื่องมือดิจิทัล และการฝึกปฏิบัติที่ช่วยให้ครูสามารถตระหนักและวางแผนทางการเงินได้อย่างมีเป้าหมาย จากนั้นจึงเน้นการเสริมสร้างวินัยทางการเงินและทักษะการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ครูสามารถควบคุมการใช้จ่ายและลดภาระหนี้สินได้อย่างยั่งยืน พร้อมทั้งป้องกันการก่อหนี้ใหม่โดยเน้นความรู้เรื่องความเสี่ยงทางการเงิน เทคนิคการประเมินทางเลือก และการเจรจาหนี้อย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจะสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินในระยะยาว ท้ายที่สุดหลักสูตรนี้มุ่งเสริมบทบาทของครูในฐานะผู้นำทางการเงินในโรงเรียนและชุมชน โดยให้ครูสามารถถ่ายทอดแนวคิดด้านวินัยการเงินแก่ผู้เรียน เพื่อนครู และผู้ปกครอง ต่อยอดเป็นวัฒนธรรมการเงินที่เข้มแข็งในระดับท้องถิ่น ซึ่งสอดรับกับเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับประเทศ

การต่อยอดหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัลในอนาคต

1. การปรับใช้ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับประเทศ

การต่อยอดหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัลควรได้รับการขยายผลจากระดับหน่วยงานต้นแบบไปสู่ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และในระยะยาวควรผลักดันให้เป็นนโยบายระดับประเทศอย่างจริงจัง โดยหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สพฐ. หรือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ควรมีบทบาทในการสนับสนุนด้านทรัพยากร วิทยากร และระบบติดตามผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ทั้งนี้ควรส่งเสริมให้แต่ละเขตพื้นที่มีอิสระในการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของครูในพื้นที่ โดยไม่สูญเสียแก่นของหลักสูตร การขับเคลื่อนเชิงนโยบายร่วมกับหน่วยงานระดับชาติ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงการคลัง ยังสามารถนำไปสู่การกำหนดแนวทางส่งเสริมวินัยทางการเงินในระดับประเทศ ซึ่งอาจรวมถึงการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน การกำหนดให้มีหน่วยพัฒนาเฉพาะด้านการเงิน หรือแม้กระทั่งการบรรจุหลักสูตรนี้ไว้ในระบบการศึกษาอย่างถาวร (Kaiser & Menkhoff, 2020)

2. การบูรณาการกับระบบการพัฒนาวิชาชีพครู (CPD)

เพื่อให้การเรียนรู้ด้านความฉลาดรู้ทางการเงินของครูเกิดความต่อเนื่องและมีแรงจูงใจในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรมีการบูรณาการหลักสูตรนี้เข้ากับระบบ การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง (Continuing Professional Development: CPD) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับความก้าวหน้าในสายงาน หลักสูตรสามารถออกแบบให้สอดคล้องกับกรอบของสำนักงานคุรุสภา โดยกำหนดชั่วโมงกิจกรรมที่รับรองได้ พร้อมจัดให้มีระบบการให้หน่วยกิตหรือชั่วโมงสะสม CPD แก่ครูที่เข้า

ร่วมและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ การบูรณาการลักษณะนี้จะช่วยจูงใจให้ครูเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเอง และส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการสอนและคุณภาพชีวิตของครูในระยะยาว นอกจากนี้ การพัฒนาหลักสูตรให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาครูรายบุคคล (IDP) ยังเอื้อให้เกิดความสอดคล้องระหว่างความต้องการส่วนบุคคลของครูกับแนวทางการพัฒนาเชิงระบบ ซึ่งจะช่วยให้ความรู้ด้านการเงินกลายเป็นส่วนหนึ่งของอาชีพครูอย่างแท้จริง (Atkinson & Messy, 2019)

3. การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบยั่งยืน

หนึ่งในแนวทางสำคัญในการต่อยอดหลักสูตร คือการพัฒนา แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลแบบยั่งยืน ที่เป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้เรื่องความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูทั่วประเทศ แพลตฟอร์มควรมีระบบการจัดเก็บบทเรียนออนไลน์ที่ครอบคลุม มีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา รองรับทั้งรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) และแบบมีวิทยากร (instructor-led learning) พร้อมระบบประเมินผลและออกใบประกาศนียบัตรที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู เช่น ห้องสนทนา กระดานถามตอบ หรือกลุ่มชุมชนครูด้านการเงิน เพื่อสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ที่มีชีวิต นอกจากนี้ แพลตฟอร์มควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านเทคโนโลยี ความปลอดภัย และความสะดวกในการเข้าถึง รวมถึงเปิดโอกาสให้ครูสามารถนำสื่อหรือประสบการณ์ของตนมาร่วมแบ่งปันภายในระบบ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความรู้ที่หลากหลาย อันเป็นรากฐานของการเรียนรู้อย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล (OECD, 2020)

4. การวิจัยและประเมินผลต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตร

เพื่อให้หลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูมีความทันสมัยและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในเชิงเศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องมีการวางระบบ การวิจัยและประเมินผลหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยมีทั้งการประเมินผลระหว่างเรียน (formative assessment) และหลังเรียน (summative assessment) เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของครู การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินและผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาว นอกจากนี้ ควรมีการติดตามผลเชิงระบบ เช่น การสำรวจหนี้สิน การบริหารเงินส่วนบุคคล และความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม รวมถึงการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเข้าใจปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการนำความรู้ไปใช้จริง ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงเนื้อหา วิธีการเรียนรู้ หรือแม้แต่กลยุทธ์การขยายผลให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ควรมีการประสานงานกับสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย และหน่วยงานด้านนโยบายเพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาหลักสูตรในระยะยาวอย่างยั่งยืน (Blue, Grootenboer, & Brimble, 2021)

การต่อยอดหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัลสามารถดำเนินการได้ในหลายมิติ โดยเริ่มจากการขยายผลไปยังระดับเขตพื้นที่การศึกษาและผลักดันสู่ระดับนโยบายประเทศ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนอย่างเป็นระบบตามบริบทท้องถิ่น รวมถึงการบูรณาการหลักสูตรเข้ากับระบบพัฒนาวิชาชีพ

ครู (CPD) และแผนพัฒนารายบุคคล (IDP) เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ต่อเนื่อง ทั้งนี้ ควรพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างยั่งยืน ที่สามารถจัดเก็บเนื้อหา จัดการประเมินผล และเปิดพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านการเงินอย่างมีชีวิต พร้อมกันนี้ต้องมีระบบวิจัยและประเมินผลต่อเนื่อง ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อติดตามผลลัพธ์ทางพฤติกรรมการเงินและประสิทธิภาพของหลักสูตรอย่างรอบด้าน ข้อมูลจากกระบวนการเหล่านี้จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและเทคโนโลยี รวมถึงสามารถขยายผลในวงกว้างได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

บทสรุป

ในบริบทของวิชาชีพครู ความฉลาดรู้ทางการเงินถือเป็นทักษะสำคัญที่ส่งผลต่อทั้งคุณภาพชีวิตส่วนตัวและบทบาทความเป็นแบบอย่างของครูในสังคมไทย ท่ามกลางปัญหาหนี้สินของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่กำลังกลายเป็นวิกฤตระดับระบบ การส่งเสริมความรู้ด้านการเงินจึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะเมื่อผนวกกับศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถช่วยขยายโอกาสการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนในฐานะคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู กระทรวงศึกษาธิการ จึงเล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัล เพื่อตอบสนองต่อปัญหาเชิงโครงสร้าง และสร้างความมั่นคงในชีวิตให้แก่ครูในระยะยาว

เพื่อต่อยอดแนวคิดดังกล่าว การพัฒนาหลักสูตรจึงอิงอยู่บนกรอบแนวคิดทางวิชาการ เริ่มจากแนวคิดเรื่องความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) ซึ่งเน้นทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติในการจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory) ที่ยึดความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เสริมด้วยการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ผ่านเทคโนโลยี เช่น Digital Learning และ Blended Learning ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ทันสมัย และตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน นอกจากนี้ยังใช้กรอบการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ เช่น ADDIE และ Backward Design เพื่อให้การออกแบบหลักสูตรสามารถวัดผลได้ และมีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีคุณภาพสูงสุด

เมื่อนำกรอบทฤษฎีมาประยุกต์ในทางปฏิบัติ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจึงเริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการ เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและความคาดหวังของครูอย่างรอบด้าน จากนั้นจึงออกแบบโครงสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่น แบ่งเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ และเชื่อมโยงกับเป้าหมายการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม การเลือกใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือสนับสนุน เช่น ระบบ LMS แอปการเงินส่วนบุคคล หรือสื่ออินเทอร์แอคทีฟ ช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา พร้อมทั้งจัดทำสื่อดิจิทัลที่น่าสนใจ เช่น วิดีโอ อินโฟ

กราฟิก และแบบฝึกหัดออนไลน์ เพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและน่าติดตามตลอดหลักสูตร ซึ่งทั้งหมดนี้ออกแบบมาให้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ทันที

ผลที่ได้จากหลักสูตรดังกล่าวปรากฏชัดในหลายมิติ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินของครู ทั้งในด้านการออม การใช้จ่าย และการบริหารหนี้อย่างมีระบบ หลักสูตรยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างวินัยทางการเงิน และการวางแผนอนาคตอย่างเป็นระบบ ช่วยลดความเสี่ยงในการก่อหนี้ใหม่ที่ไม่มีความจำเป็น และสร้างทักษะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ ครูที่ผ่านการอบรมยังสามารถขยายผลในบทบาทของตนได้มากขึ้น โดยทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการเงินในโรงเรียน ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน เพื่อนครู และชุมชนโดยรอบ เป็นการสร้างวัฒนธรรมทางการเงินที่ดีในวงกว้าง และช่วยลดปัญหาหนี้สินในเชิงระบบอย่างยั่งยืน

จากผลลัพธ์เชิงประจักษ์ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องวางแนวทางการต่อยอดในอนาคต โดยเริ่มจากการปรับใช้ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และผลักดันสู่การเป็นนโยบายระดับประเทศ ควบคู่กับการบูรณาการเข้ากับระบบการพัฒนาวิชาชีพครู (CPD) เพื่อสร้างแรงจูงใจและความต่อเนื่องในการเรียนรู้ นอกจากนี้ การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบยั่งยืนที่เข้าถึงง่าย มีระบบสะสมชั่วโมงพัฒนา และเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ด้านการเงิน จะช่วยให้หลักสูตรนี้มีชีวิตชีวาและขยายผลได้ในระยะยาว สุดท้ายคือการวิจัยและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย ทันต่อสภาพปัญหา และตอบโจทย์การสร้างครูไทยที่มั่นคงทางการเงิน พร้อมเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

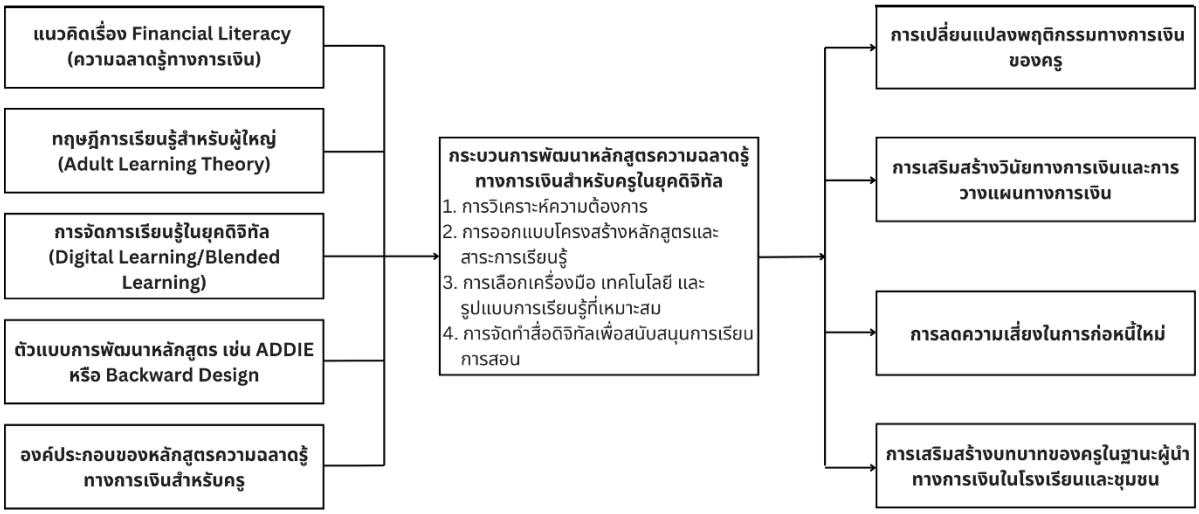

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัล

ภาพที่ 1 แสดงถึงการพัฒนาหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับครูในยุคดิจิทัลที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญในหลายมิติ โดยมีจุดเด่นสำคัญคือเป็น “หลักสูตรเฉพาะทาง” ที่ตอบโจทย์ปัญหาเชิงระบบของกลุ่มวิชาชีพครู ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีภาระหนี้สินสูงที่สุดในกลุ่มข้าราชการและมีความซับซ้อนในเชิงบริบท ทั้งในด้านบทบาท ความรับผิดชอบ และข้อจำกัดด้านรายได้และการเข้าถึงแหล่งความรู้ทางการเงิน หลักสูตรนี้จึงได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยบูรณาการหลักการของ *ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory)* ซึ่งเน้นความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน ความยืดหยุ่น และแรงจูงใจภายใน (Merriam & Baumgartner, 2020) เข้ากับ *การจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัลและแบบผสมผสาน (Blended Learning)* ที่เปิดโอกาสให้ครูสามารถเรียนรู้ได้ตามจังหวะของตนเองผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ สื่ออินเทอร์แอคทีฟ และเทคโนโลยีที่เข้าถึงง่าย (Trust & Whalen, 2020)

อีกหนึ่งองค์ความรู้ที่สำคัญคือ *การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ทางการเงิน* ให้ตอบโจทย์พฤติกรรมและบริบทของครูในศตวรรษที่ 21 โดยเทคโนโลยีเหล่านี้ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสื่อกลางเท่านั้น แต่ยังกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจ การมีส่วนร่วม และการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในรูปแบบวิดีโอ คลิปจำลองสถานการณ์ แอปวางแผนทางการเงิน ไปจนถึงการเรียนรู้ผ่านเกม (Schroeder & Traxler, 2020) และระบบติดตามผลแบบเรียลไทม์ ซึ่งสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของครูแต่ละคนได้อย่างลึกซึ้ง

หลักสูตรนี้ยังสร้าง *กรอบแนวคิดเชิงกระบวนการที่มีโครงสร้างชัดเจน* โดยประยุกต์ใช้ *ADDIE Model* (Branch, 2021) และ *Backward Design* (Wiggins & McTighe, 2021) เพื่อวางแผนหลักสูตรอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การออกแบบเนื้อหา การพัฒนาและเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และการประเมินผลที่หลากหลาย ซึ่งทั้งหมดถูกเชื่อมโยงกับ *องค์ประกอบหลักของ Financial Literacy* 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติทางการเงิน (OECD, 2020)

นอกจากนี้ หลักสูตรยังมีจุดเน้นด้านการพัฒนา *บทบาทของครูในฐานะผู้นำด้านการเงินในโรงเรียนและชุมชน* โดยไม่เพียงมุ่งเน้นให้ครูบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคลได้อย่างมั่นคง แต่ยังส่งเสริมให้สามารถถ่ายทอดแนวคิดและทักษะการเงินแก่ผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน และผู้ปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการสร้างพลเมืองที่มีวินัยทางการเงินตามยุทธศาสตร์ชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

โดยสรุป องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรนี้มีคุณค่าในเชิงวิชาการ และสามารถประยุกต์ใช้ในการออกแบบหลักสูตรอื่น ๆ ที่ต้องการตอบโจทย์ปัญหาสังคมเชิงระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใหญ่ที่ต้องการแนวทางการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ยืดหยุ่น และสามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งยังเป็นต้นแบบของการบูรณาการระหว่างทฤษฎีทางการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัล และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืนในระดับวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). *ภาวะหนี้ครัวเรือนของประเทศไทย ไตรมาส 4 ปี 2564*. https://www.bot.or.th

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. https://www.ratchakitcha.soc.go.th

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กระทรวงศึกษาธิการ. https://www.onec.go.th

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานผลการศึกษาแนวทางการสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินในระบบการศึกษาไทย*. กระทรวงศึกษาธิการ. https://www.onec.go.th

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2565). *รายงานสถานการณ์หนี้สินครูและแนวทางการแก้ไขปัญหา*. กระทรวงศึกษาธิการ. https://www.otep.go.th

Atkinson, A., & Messy, F. A. (2019). Promoting financial literacy through education and behaviour change. *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 48*. OECD Publishing.

Blue, L., Grootenboer, P., & Brimble, M. (2021). Financial literacy education and the curriculum: Making the connections. *International Review of Economics Education, 37*, 100219.

Bond, M., Bedenlier, S., Marín, V. I., & Händel, M. (2021). Emergency remote teaching in higher education: Mapping the first global online semester. *International Journal of Educational Technology in Higher Education, 18*(1), 1–24.

Bongini, P., Trivellato, P., & Zenga, M. (2021). A digital financial education platform for improving financial awareness and capability of young adults. *International Review of Economics Education, 36*, 100217.

Branch, R. M. (2021). *Instructional design: The ADDIE approach* (2nd ed.). Springer.

Kaiser, T., & Menkhoff, L. (2020). Financial education in schools: A meta-analysis of experimental studies. *Economics of Education Review, 78*, 101930.

Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature, 52*(1), 5–44.

Merriam, S. B., & Baumgartner, L. M. (2020). *Learning in adulthood: A comprehensive guide* (4th ed.). Jossey-Bass.

OECD. (2020). *OECD/INFE 2020 international survey of adult financial literacy*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/financial/education

_____. (2021). *Digital education outlook 2021: Pushing the frontiers with AI, blockchain and robots*. OECD Publishing.

Schroeder, N. L., & Traxler, A. (2020). Using digital games to teach financial literacy: A systematic literature review. *Simulation & Gaming, 51*(3), 313–336.

Taylor, B., Kroth, M., & Lindner, J. R. (2020). Application of andragogical principles to financial literacy education for adult learners. *Journal of Adult Education, 49*(2), 12–20.

Trust, T., & Whalen, J. (2020). Should teachers be trained in emergency remote teaching? Lessons learned from the COVID-19 pandemic. *Journal of Technology and Teacher Education, 28*(2), 189–199.

UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2020). *Embracing a culture of lifelong learning: Contribution to the Futures of Education initiative*. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374112

Wiggins, G., & McTighe, J. (2021). *Understanding by design* (Expanded 2nd ed.). ASCD.